

Rondetafelgesprek 16 mei 2019 'Private equity in de kinderopvang'.
Position paper Pauline Slot: universitair docent aan de Universiteit Utrecht en mede-projectleider Landelijke Kwaliteitsmeting Kinderopvang (LKK)

De betekenis van kinderopvang

Kindercentra vervullen een belangrijke publieke taak in het leven van zo'n 85% van de kinderen onder de vier jaar (waaronder ca 20% VE-geïndiceerde peuters) en zo'n 20% van de kinderen in de basisschoolleeftijd. Dat vraagt om monitoring en regulering van de kwaliteit van de uitvoering. Immers, hoge kwaliteit kinderopvang is essentieel voor het welbevinden en de ontwikkelingskansen van kinderen.

De kwaliteit van kinderopvang

Recente gegevens uit de Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang¹ (LKK) laten zien dat de emotionele kwaliteit (*positieve sfeer op de groep met sensitieve en kindvolgende medewerkers*) gemiddeld genomen in orde is. De educatieve kwaliteit (*ondersteuning en stimulering van de brede ontwikkeling van kinderen*) blijkt echter voor verbetering vatbaar. Bovendien blijken er grote kwaliteitsverschillen tussen groepen, waarbij sommige groepen zich bevinden op of zelf onder de grens van wat wenselijk is. Organisatiekenmerken blijken een belangrijke bijdrage te leveren aan kwaliteit.

Determinanten van kwaliteit

Organisatiekenmerken maken momenteel geen onderdeel uit van het wettelijk kwaliteitskader dat de basis vormt voor de kwaliteitsinspectie, maar blijken wel van belang te zijn voor kwaliteit. Zo blijkt het percentage medewerkers met een vast contract evenals het aandeel hbo-geënde medewerkers positief bij te dragen aan de educatieve kwaliteit. Ook veel aandacht voor verschillende vormen van professionalisering (zoals pedagogisch-inhoudelijk teamoverleg of coaching) hangt positief samen met kwaliteit. Overigens heeft (inter)nationaal onderzoek ook het belang van opleidingsniveau en professionalisering veelvuldig aangetoond².

Verschillende typen organisaties

Er zijn aanwijzingen uit het LKK-onderzoek dat kinderopvangorganisaties zich op verschillende manieren profileren in het huidige hybride stelsel met marktwerking waarin ook private organisaties, al dan niet met (gedeeltelijk) publiek geld, een publieke taak vervullen. Op basis van zeventien organisatiekenmerken kunnen verschillende organisatietypen onderscheiden worden, die op hun beurt samenhang vertonen met de geboden kwaliteit³. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld de juridische vorm, het al dan niet hebben van een winstdoel, het aandeel medewerkers met een vast contract, het aanbod aan professionalisering en de externe profilering (gericht op dienstverlening of inclusie en kansengelijkheid). Op basis van de beschikbare data uit LKK (117 locaties) kunnen er dan drie typen organisaties onderscheiden worden, waarvan er twee het meest relevant zijn. De grootste groep (n=44) behoort tot het

¹ Slot e.a. (2018). Kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang. Peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang. Gecombineerde metingen 2017-2018. Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang (LKK): Universiteit Utrecht/Sardes.

² Slot (2018). Literature review Early Childhood Education and Care quality: relations between structural characteristics at different levels and process quality. Paris: OECD.

³ Publicatie in voorbereiding. Dit werk baseert zich op inzichten uit m.n. de organisatiesociologie en toont hoe organisaties zich bewegen in een dynamische context van conjunctuur, overheidsbeleid en een markt van vraag en aanbod.

type 'for-profit dienstverlenende organisatie'. In dit type zijn BV's het sterkst vertegenwoordigd en deze organisaties zijn het meest gericht op een winstdoel. Daarnaast is het aandeel medewerkers met een vast dienstverband het laagst. Er wordt relatief weinig aandacht aan professionalisering besteed en de externe profilering is vooral dienstverlenend naar ouders toe. Een ander type, 'de geëngageerde mixed-profit professionele organisatie' (n=35), laat een ander profiel zien. Dit type omvat zowel stichtingen als, in beperkte mate, ook BV's, maar deze hebben over het algemeen geen winstdoel. Het aandeel medewerkers met een vast contract is twee keer zo hoog als in de for-profit dienstverlenende organisaties en ook het aanbod van professionaliseringsactiviteiten is hoger. Dit type profileert zich veel minder sterk op dienstverlening naar ouders, maar heeft een sterker maatschappelijk profiel waarin de nadruk ligt op inclusie van zorgkinderen en het bevorderen van kansengelijkheid.

Organisatietype en kwaliteit

De twee genoemde typen organisaties onderscheiden zich niet alleen op organisatiekenmerken, maar ook in de kwaliteit van het pedagogisch aanbod. De geëngageerde mixed-profit professionele organisaties bieden zowel hogere emotionele als educatieve kwaliteit dan for-profit dienstverlenende organisaties waarbij vooral het verschil in educatieve kwaliteit zeer groot is (ter hoogte van ongeveer een standaarddeviatie). Ook op basis van een analyse van eerdere gegevens verzameld in het landelijke pre-COOL cohortonderzoek is een soortgelijke indeling in organisatietypen zichtbaar waarin ook de kwaliteitsverschillen tussen typen duidelijk groot zijn⁴.

Marktwerking en kwaliteit

De kinderopvang is een sector die gevoelig is voor conjunctuurschommelingen en veranderingen in wetgeving en beleid. Met de invoering van de Wet Kinderopvang in 2005 en de bijbehorende privatisering van de sector was er sprake van een enorme expansie, maar ook van een dalende kwaliteit⁵. Ook de gevolgen van de financiële crisis en overheidsbezuinigingen waren zichtbaar in een kwaliteitsdaling in de kinderopvang tussen 2011 en 2012⁶. Opvallend was dat de kwaliteitsdaling samenging met een vermindering van het professionaliseringsaanbod, wat suggereert dat organisaties hierop bezuinigen in tijden van nood. Daarnaast bleek de kwaliteitsdaling het sterkst in organisaties met winstoogmerk en/of een sterk dienstverlenend profiel⁷.

Gezien de publieke taak van de kinderopvangsector is het waarborgen en zelfs verhogen van de kwaliteit essentieel. Dit vraagt om stabiele organisaties, waarin voldoende baanzekerheid geboden wordt aan gekwalificeerd personeel. Aandacht voor continue professionalisering is hierin onontbeerlijk, evenals een oriëntatie die eerder maatschappelijk (lees: het belang van kinderen vertegenwoordigt) dan puur dienstverlenend is. Dit type organisatie kan niet alleen hogere kwaliteit leveren, maar lijkt tevens stabiel in meer roerige tijden die de sector kenmerken. Dit lijkt moeilijk verenigbaar met het nastreven van een sterk winstoogmerk.

⁴ Van de Werf, Slot, Kenis, & Leseman (submitted)

⁵ Fukkink e.a. (2013). Pedagogische kwaliteit van de kinderopvang voor 0-4-jarigen in Nederlandse kinderdagverblijven in 2012. NCKO; Publicatie in voorbereiding.

⁶ Leseman en Slot (2013). Kwaliteit en curriculum van voorschoolse opvang en educatie, National Regieorgaan Onderwijsonderzoek, Den Haag; Akgündüz, Jongen, Leseman, & Plantenga (2015). Quasi-experimental evidence in the relation between child care subsidies and child care quality, CPB Discussion Paper 310.

⁷ Leseman & Slot (2013)

Bestandsnaam: Position paper door Pauline Slot.docx
Map: /Users/Pauline/Library/Containers/com.microsoft.Word/Data/
Documents
Sjabloon: /Users/Pauline/Library/Group
Containers/UBF8T346G9.Office/User
Content.localized/Templates.localized/Normal.dotm
Titel:
Onderwerp:
Auteur: Microsoft Office User
Trefwoorden:
Opmerkingen:
Aanmaakdatum: 08-05-19 10:27:00
Wijzigingsnummer: 3
Laatst opgeslagen op: 09-05-19 20:05:00
Laatst opgeslagen door: Microsoft Office User
Totale bewerkingstijd: 5 minuten
Laatst afgedrukt op: 09-05-19 20:06:00
Vanaf laatste volledige afdruk
Aantal pagina's: 2
Aantal woorden: 949
Aantal tekens: 6,173 (ong.)